

Egypte: sculptuur

Paleolithicum: +/- 700 000 - +/- 7 000 vC

Neolithicum: +/- 7 000 - 4 000 vC

Neder-Egypte

* Fayum A (+/- 5 000 vC)

* Merimde (opvolger Fayum A)

Opper-Egypte

* Tasa-cultuur (4 500 - 4 000 vC)

Chalcolithicum (= pre-dynastische tijd): +/- 4 000 - 3 100 vC

Opper-Egypte

Badarien / Badari-cultuur: +/- 4 000 - 3 500 vC

* Figurines

- voor het eerst terracotta of ivoren figurines
- naakte vrouwen
- weinig vorm, slechts sommige meer uitgewerkt
- hoofd nauwelijks aangegeven
- nadruk op heupen

Nagada-cultuur: 3 800 - 3 300 / 3 200 vC

Nagada I (= Amratien): 3 800 - 3 500 vC

Nagada II (= Gerzeen): 3 500 - 3 300/3 200 vC

* terracottafigurines

- meestal vrouwen met duidelijke heupoverdrijving
- gelaat nooit duidelijk weergegeven, heeft vaak uitzicht van vogelbek
- armen ontbreken dikwijls
- vrouwen staan meestal recht
  - > sommige met geheven armen
  - > sommige met armen verwijderd van lichaam
  - > sommige met handen op geslachtsdelen
- handen en voeten nooit gedetailleerd
- lichaam eindigt vaak in afgeronde punt of in 2 stompen
- benen gewoonlijk aangeduid door gleuf
- sommige versierd met zigzags, chevrons, golvende lijnen (tatoeage?)

Einde van de Pre-Dynastische periode en Dynastie 0 (= Nagada III): +/- 3 300 - 3 100

De Thinietische Tijd (1e & 2e Dynastie): +/- 3 100 - 2 700

* voor het eerst stenen sculptuur

* verschijnen van volwaardige sculptuur

* variatie

- staande personen
- zittende of knielende personen

* meeste beelden niet meer dan 0,5m hoog

* grotere beelden van godenfiguren

Het Oude Rijk (3e-6e Dynastie): 2 700 - 2 200 vC

3e Dynastie: 2 700 - 2 600 vC

Koninklijke sculptuur

* beeld van Djoser

- beschilderd

Private sculptuur

* meestal zittend met zelfde houding van de handen als de koning

* ook staande beelden

* nogal plomp, doen archaïsch aan

* hoofd diep in de schouders

* meer vrijheid, maar beelden zijn kleiner

4e Dynastie: 2 600 - 2 500 vC

Koninklijke sculptuur

- * beeldje van Cheops
- * **Beelden van Khefren**
  - eerste hoogtepunt
  - sober
- * sphinx van Gizeh
- * Mykerinos:
  - eerste **groepsbeelden**

Private sculptuur

- * weinig beelden, door ontbreken van serdab in bovenbouw
- * kalkstenen ersatz-koppen
  - uit mastaba's zonder serdab
  - te beschouwen als zelfstandige beeldhouwwerken
  - alleen hoofdelementen van gelaat zijn uitgewerkt, rest slechts schematisch

5e Dynastie: 2 500 - 2 350 vC

Rondsculptuur

- * weinig koninklijke sculptuur, wel veel private
- * Private sculptuur van hoge ambtenaren
  - meesterwerken
  - vertegenwoordigen stoere, mannelijke en ernstige kunst van het Oude Rijk
  - diverse houdingen:
    - > staand
    - > zittend
    - > schrijverstype
  - meestal oorspronkelijk beschilderd

* staande beelden

* groepsbeelden

- familievoorstellingen
- grootste bloei in 5e dynastie
- grote variëteit (aant.personen, houding,...)
- figuren kijken nooit elkaar aan, maar tonen verbondenheid door aanrakingen

* schrijversbeelden:

- bloei vnl in 5e Dynastie

6e Dynastie: 2 350 - 2 200 vC

Koninklijke rondsculptuur

- * kleiner van afmetingen
- * zoeken naar vernieuwingen in de vorm en het gebruikte materiaal
- * weinig beelden gekend

Private rondsculptuur

- * weinig grote rondsculptuur in graven van 6e dynastie
- * enkele eigenaardige en ongewone houdingen die voorheen onbekend waren:

De 1e Tussentijd (7e - 10e dynastie): 2 200 - 2 040 vC

Middenrijk (11e - 12e Dynastie) : 2 040 - 1 800 vC

- * MR: vnl somberheid en menselijke tragiek, waarbij men wel vastberaden wil blijven
- * portrethoofden:
  - zeer energieke, strenge, onaangename, verbitterde en ongevoelige persoon
  - koning, getogen in diepe ernst
  - veelal melancholische expressie

11e Dynastie (2 134 - 1 991 vC)

12e Dynastie: 1 991 - 1 782 vC

- * meer koninklijke sculpturen dan in OR
  - zowel in halfduister van dodentempels als in hoven en voorhallen van godentempels
- * privattbeelden van mindere betekenis:
  - mastaba's met serdab grotendeels verdwenen
  - beelden in rotsgraven grotendeels vernietigd
- * Meerdere nieuwe types (ook bij privé-personen, vnl laatste 4)
  - Osirisbeelden
  - Knielende of offerbrengende koning
  - Reuzebeelden
  - Blokbeelden
    - > meestal komen enkel handen, voeten en hoofd uit vierkant blok
  - Staande personen met gedenksteen voor zich
  - Ushebtj's met hoofdstuk 6 van het dodenboek
    - > stellen dode voor, gekleed in mummiegewaad
    - > handen gekruist op borst
    - > zeer veel voorkomend in Nieuw Rijk en later
    - > doel: onaangename karweien voor dode verrichten
  - Dienarenbeeldjes
    - > Einde van Oude Rijk:
      - ~ ter vervanging van vroegere mastaba-taferelen
      - ~ eerst van kalksteen, later meer van hout
      - ~ voorstelling van offerdragers
    - > 1e Tussentijd:
      - ~ naast offerdragers, ook boten met kajuiten en soldatengroepen
    - > Middenrijk:
      - ~ gehele dagelijkse leven weergegeven (ambachten, muzikanten)
      - ~ volkskunst
      - ~ veel figuren nogal grof
      - ~ meeste taferelen zijn naïef
- * verschillende ateliers (puur theoretisch)
  - School uit het Noorden:
    - > idealiserende richting
    - > zet traditie van het OR voort (uit streek van Memphis)
    - > sierlijker en minder zwaar, met zekere zin voor detail
    - > gebrek aan inspiratie
    - > vb: beelden van **Sesostris I** uit Lisht; Amenemhat III te Hawara
  - School uit het Zuiden:
    - > realistische richting:
      - ~ origineler
    - > bijna meedogenloos realisme
      - ~ personen komen onsympathiek en brutaal over
    - > vb: **Sesostris III**; Nofret
  - Samensmelting van de 2 scholen:
    - > **sfinx van Amenemhat II**

Koninklijke Rondsculptuur

- * Sesostris I
  - groot aantal bekend
- * Sesostris III:
  - hoogtepunt
  - verschillende beeldhouwers in verschillende ateliers tonen verschillende persoonlijkheden van eenzelfde vorst
- * Amenemhat III
  - **Koningin Nofret**
    - > 1 vd eerste koninginbeelden en 1 der grootste

Privaatbeelden

- * minder dan in OR
- * meeste van harde steen (graniet of dioriet)
- * kledij:
  - langere schort
  - nauwaansluitend hemd of mantel
- * nieuwe thema's:
  - hurkend type
  - Blokbeelden
  - staande man met een gedenksteen voor zich
  - houten modellen (reeds aanwezig in 1e Tussentijd)
  - Ushebti's met hoofdstuk 6 van het dodenboek
  - worstelaars
  - muscicerende apen
  - dansende dwergen
- * grote bloei van kleine bronsplastiek
  - nieuw motief: moeder Isis die Horus voedt
- * minder groepsbeelden dan in OR
- * meestal kleine afmetingen

Tweede Tussentijd (13e - 17e Dynastie) : 1 782 - 1 570 vC

Het Nieuwe Rijk (18e - 20e Dynastie) : 1 570 - 1 085 vC

18e Dynastie: 1 570 - 1 293

Pre-Amarna-tijd (begin 18e dynastie)

- * stijl sluit nauw aan bij sculptuur van MR, toch minder zwaar en details beter verzorgd
- * beelden

- Amenhotep I
- Hatshepsut
  - > bijna mannelijk, toch bescheiden borstaanduidingen
- Amenhotep II:
- Amenhotep III:
  - > reuzebeelden
  - > **Memnonkolossen**

Tell el Amarnatijd (Amenhotep IV / Echnaton)

- * echnaton:
  - teruggetrokken aard
  - dromerige, melancholische natuur
  - trok zich weinig aan van staatszaken
  - religieuze en artistieke hervorming
- * kenmerkende sculptuur
  - langgerekte schedel
  - spitse kin
  - lange, dunne, en smalle hals
  - half gesloten ogen, met dromerige blik
  - vlezige lippen en brede mond
  - wijdopenstaande neusvleugels
  - weke buikspieren
  - lange en magere armen en benen
  - maniëristische, verwijfde productie
  - voor het eerst een realistisch naakt

* Gipsmaskers en modellen:

- grootste deel van Amarna-plastiek bestaat uit beeldhouwersmodellen en onvoltooide werken
- zandsteen, kalksteen en vooral plaaster
- volplastische gipskoppen en -maskers
- soms soort tap op hoofd of hals (voor kroon)
- beelden van koninklijke kinderen, met abnormaal gevormde shedels

Eind 18e dynastie / begin 19e (Horemheb / Sethi I)

- * stijl van begin 18e dynastie, met enkele getemperde Amarna-kenmerken
- * overdrevenheid is eruit
- * beelden van Tutanchamon

19e & 20e Dynastie

- * terugkeer naar oudere tradities
- * verval begint stilaan op te treden
- * Ramses II:
  - zoeken naar het grootste, het kolossale
  - eerder zorgeloos en gevoelloos
- * knielende beelden: dienaars liggen bijna helemaal op de grond

3e Tussenperiode (21e - 25e Dynastie): 1 069 - 664 vC
en de Late Tijd (26e - 31e Dynastie) : 664 - 332 vC

Rondsculptuur uit de Pre-Saïtische tijd (21e - 25e Dynastie)

- * hoofden van Taharqa

Rondsculptuur uit de Saïtische tijd (26e Dynastie)

- * Trachten de stijl van het OR en MR na te bootsen
- * soms overdrijving van realistische nabootsing van de schedeloneffenheden of gelaatstrekken
- * zorgvuldige afwerking van details
- * Saïtische hoofden of portretten gelden als de beste in de Egyptische beeldhouwkunst

Grieks-Romeinse Tijd: 332 vC - 395 nC

Rondsculptuur

- * gezicht vertoont soms een poging tot individualisering, naar Griekse invloed
- * lichaam in zuiver Egyptische stijl weergegeven
- * toga-gewaad, in Klassieke stijl